

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΧΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

ἀποσπάσματα ἀπό κείμενα τοῦ Μοναχοῦ Μωϋσῆ,
Ἀγιορείτου, καί τοῦ Ἰωάννου Κορναράκη, Καθηγητοῦ
Πανεπιστημίου

Μιά ἰσχυρή πρόκληση

Ζοῦμε δυστυχῶς σ' ἓναν κόσμο μ' ἓνα ἐπαναστατημένο
θέλημα, ὁ ὁποῖος σήμερα παρά ποτέ, δέν εἶναι "ἐπίγειος
οὐρανός, ἀφιλόνομος, ἀπολέμητος, ἀστασίαστος,
ἄφθονος, εἰρηνικός, ἀζήμιος καί ἀναμάρτητος". Αὐτό
μᾶς βοηθᾷ νά κατανοήσωμε συνειδητά καί βαθεῖα τήν
σπουδαιότητα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Ἡ ὑπαρξή μας μέσα σ' ἓναν κόσμο συγκεχυμένο καί
ἀντιφατικό στίς ἀναζητήσεις του, καταπιεστικό καί
ἐξουθενωτικό στίς καθημερινές καταστάσεις πού
δημιουργεῖ, ἀκολουθεῖ μοιραίως τήν ὁδὸ τῆς κακῆς
ἀλλοιώσεως. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος πού βιώνει
ἀνεξέλεγκτα καί ἀνεύθυνα τίς καθημερινές ἐμπειρίες
τῆς ζωῆς, ἀποξενώνεται συνεχῶς ὄχι μόνο ἀπό τόν Θεό,
ἀλλά καί ἀπό τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό. Γι' αὐτό τόν λόγο ἡ
σωτηρία του ἐξαρτᾶται ἀπό τήν δυνατότητα τήν ὁποία
μπορεῖς νά ἀποκτήσεις νά ἀντιλαμβάνεται κάθε στιγμή
τήν ποιότητα τῆς ζωῆς πού ζῆ καί ἐκφράζει. Χρειάζεται,
λοιπόν, ἰσχυρές προκλήσεις γιά νά ἀφυπισθῆ καί νά
ἀναζητήσῃ τήν ἀληθινή ὁδὸ τῆς ζωῆς.

Μία τέτοια ἰσχυρή πρόκληση-νυγμός γιά τήν
θρησκευόμενη συνείδηση, εἶναι ἡ κατασκευαστική εὐχή τοῦ
ὁσίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου:

"Κύριε καί Δέσποτα τῆς ζωῆς μου,
πνεῦμα ἀργίας, περιεργείας, φιλαρχίας καί
ἀργολογίας μή μοι δῶς,
πνεῦμα δέ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς
καί ἀγάπης χάρισαι μοι τῷ σῶ δούλῳ,
ναί Κύριε Βασιλεῦ, δώρησαι μοι τοῦ ὁράν
τά ἐμά πταισμάτα καί μή κατακρίνεις τόν ἀδελφόν
μου".

Ἡ ἀγιοπνευματική αὐτή εὐχή ἀφυπνίζει τό ἀνθρώπινο
πνεῦμα καί μᾶς προτρέπει νά ἀνέλθουμε στίς βαθμίδες
τῆς καταξιώσεως τῆς ἀνθρωπιᾶς μας καί τῆς
πνευματικῆς ποιότητος τῆς ζωῆς μας.

Ὁ ὁσῖος Ἐφραίμ παρ' ὅτι ἔζησε πρὶν 1.600 χρόνια
ἐπικοινωνεῖ ἄριστα μέ τόν σύγχρονο ἄνθρωπο, γιατί ὁ
λόγος του εἶναι θεόπνευστος. Εἶναι ὁ διδάσκαλος
ἐκεῖνος, πού μέ ὅλη του τή δύναμη μᾶς προσκαλεῖ καί
προκαλεῖ νά εἰσέλθουμε στά βαθύτερα τῆς ψυχῆς μας
πρός ἀνεύρεση τῶν δυνάμεων πού μᾶς δώρισε ὁ Θεός
γιά ἓναν εἰλικρινή διάλογο μαζί Του, ὥστε νά
πραγματοποιήσουμε τόν ἑαυτό μας.

Ἄς κάνουμε τόν σταυρό μας καί ἄς προχωρήσουμε στήν
προσωπική συνάντηση μέ τήν εὐχή τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ.
Μέ αὐτόν τόν τρόπο ὁ καθένας μας μυστικά καί
ἀθόρυβα θά πάρει ὅ,τι ζητᾷ καί δέν μπορεῖ τόσο ὠριμα,

καθολικά καί ὁλοκληρωμένα νά τό βρῆ πουθενά
ἄλλοῦ.

Περί ἀργίας

Ὁ μέγας ὁσῖος γνωρίζει καλά γιατί θέτει στό πρῶτο
σκαλοπάτι τῶν παθῶν τήν ἀργία. Ἡ ἀργία εἶναι ἓνα
βαρῦ νέφος πού σκεπάζει τήν ψυχὴ καί δέν τήν ἀφήνει
νά ἀνασάνει. Σκοτίζει τόν νοῦ καί δέν τοῦ ἐπιτρέπει νά
δῆ τά πράγματα καθαρά. Ὁ ἀργός εἶναι συνεχῶς
εὐάλωτος ἀπό τήν ἀπόγνωση. Διά τοῦτο ἡ ἀργία εἶναι
τρομερός ἐπίβουλος τῆς ζωῆς μας.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τήν θεωροῦν μητέρα
ἄφθονων κακῶν. Ὁ Μ. Βασίλειος χαρακτηριστικά τήν
παρουσιάζει ὡς αἰτία κάθε κακουργίας καί ὁ ἱερός
Χρυσόστομος ὡς πηγὴ πάσης ἀμαρτίας. Καί τά ἄλλα
πάθη στά ὁποῖα παρασυρόμεθα εἶναι περιπλοκαί τῆς
ἀργίας, γιατί αὐτή μέ τήν διάβρωση τῆς προσοχῆς πού
προκαλεῖ, ἀνοίγει τήν εἴσοδο στά συγγενῆ καί συναφῆ
πάθη τά ὁποῖα μᾶς αἰχμαλωτίζουν.

Ἡ ἀργία εἶναι τό εὐφορο ἔδαφος γιά νά ἀναπτυχθοῦν
τά ἀγκάθια τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν, τῶν ἀτόπων
πράξεων καί πονηρῶν ἐνθυμήσεων. Στήν κατάσταση
αὐτή ὁ ἄνθρωπος χάνει τήν σοβαρότητά του, τήν
ἀξιοπρέπειά του καί τήν εὐγένειά του. Πλήττει,
νευριάζει, ἄγχεται, μελαγχολεῖ ἢ ὀδηγεῖται στήν
περιπλάνηση, τήν πολυλογία, τήν εὐτραπελία καί τήν
εἰρωνεία.

Ὁ πνευματικός ἄνθρωπος, γράφει ὁ ἀρχιεπίσκοπος
Χερσῶνος Ἰννοκέντιος, ἀναφωνεῖ: "Μή δώσεις Κύριε, οἱ
ἡμέρες τῆς ζωῆς μου, οἱ τόσο λίγες καί σύντομες, νά
κυλήσουν στήν ματαιότητα τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος
καί στήν ἀπραξία. Μή μέ ἀφήσεις νά θάψω τά τάλαντα,
πού μοῦ ἐνεπιστεύθης, στή γῆ τῆς λήθης καί τῆς
ὀκηρίας".

Ὅσο ἡ κατάσταση τῆς ἀργίας προχωρᾷ στήν ψυχὴ τόσο
σοβαρότερη γίνεται ἡ ἀσθένεια. Μπορεῖ ἔτσι εὐκόλα ἡ
ψυχὴ νά ὀδηγηθεῖ σέ μαρασμό καί ἀπελπισία, πού δέν
εἶναι ἄλλο παρά δαιμονικές καταστάσεις.

Δέν εἶναι μικρός δυστυχῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ψυχῶν πού
ἀπό διαφορετικές ἀφετηρίες, ἀφορμές καί αἰτίες,
ἐπαυσαν ἐσωτερικά νά ἀντιστέκονται, τό
ἀνικανοποίητο τοῦς κυρίευσε καταδικαστικά καί ἡ
ἐρήμωση, ἡ πλήξη, ἡ ἀνία καί ἡ θλίψη ἔγιναν οἱ φίλοι
τῆς καρδιᾶς τους.

Τό πνεῦμα τῆς ἀπελπισίας πού γεννιέται ἀπό τό
πνεῦμα τῆς ἀργίας, τῆς ἐπιβλαβοῦς ἀργίας τῆς μὴ
ἐκτελέσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἐμποδίζει νά
ἀρχίσουμε μιά πνευματικὴ πορεία.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει κληθεῖ νά γίνεαι ἅγιος. Τό ὅτι δέν
φθάνουμε ὅλοι στήν ἀγιότητα ὀφείλεται στήν ἀργία
πού εἶναι εὐθέως ἀντίθετη μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ
πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἄρνηση τῆς προσωπικῆς μας
ἐξελιξέως, τό μαράζωμα στήν στασιμότητα.

Ο άγιος Νικόδημος ο άγιορείτης στό πολύτιμο έργο του "Πνευματικά γυμνάσματα" γίνεται αναλυτικός και πολύ παραστατικός. Αναφέρει πώς ό δαίμονας άνοιξε σέ αυτόν τόν κόσμο ένα σχολείο πονηριών, βλέποντας πώς αυτός δέν προλαβαίνει νά δίνει μαθήματα κακουργίας, κι έβαλε στή θέση του τήν άργία διδάσκαλο, όπου και οί χειρότεροι γίνονται οί καλύτεροι μαθητές του.

Περί περιεργίας

Ός δευτέρο πάθος, ό άγιος Έφραίμ, αναφέρει τήν περιεργεια, τήν όποία ή άσκητική παράδοση τήν καταδικάζει. Ο άγιος Κασσιανός ό Ρωμαίος αναφέρει πώς από τήν άργία γεννιέται ή περιεργεια, από τήν περιεργεια ή άταξία και από τήν άταξία κάθε κακία. Η περιεργεια, λοιπόν, συνδέεται μέ τήν άργία και πιστά τήν ακολουθει. Είναι κατά τόν άγ. Ιωάννη της Κλίμακος ή "κόλλα πού μās κρατάει προσκολλημένους στά γήϊνα".

Είναι αλήθεια πώς ό άργός και περιεργός μέ κάτι εύκολο θέλει νά άσχολείται, ώστε νά δικαιολογεί τήν ύπαρξη και τήν παρουσία του. Αθετώντας ουσιαστικά τήν εκτέλεση τών θειών εντολών ψάχνει και βρίσκει μιá άπατηλή ένασχόληση μέ τούς άλλους και τά πράγματα, θεωρεί ολοκλήρωση τήν φροντίδα και τίς έρωτήσεις για τά πολλά, φοβούμενος και άποφεύγοντας συστηματικά τά έπώδυνα.

Η περιεργεια και ή φυγοπονία, κατά τούς Πατέρες, χαρακτηρίζουν τόν εργάτη τών παθών. Η περιεργεια επίσης φανερώνει τή φιλαυτία του ανθρώπου καθώς και τήν ύπερηφάνειά του, άφου φθάνει στό σημείο ό κατεχόμενος από τό πάθος αυτό νά άσχολείται συνεχώς μέ τούς άλλους και καθόλου μέ τόν έαυτό του. Ο άββās Δωρόθεος άσχολείται μέ μιá σπανιώτερη περίπτωση περιεργειας. Αναφέρει: "Τυχάνει καμμιά φορά νά ύποψιαστει κάποιος κάτι και τά πράγματα νά άποδείξουν ότι ήταν αληθινό. Και γι' αυτό άκριβώς ισχυρίζεται ότι, επειδή θέλει νά διορθώσει τόν έαυτό του, πάντοτε κινείται μέ καχυποψία και περιεργεια, κάνοντας τήν άκόλουθη σκέψη: "Άν μιλάει κανείς έναντίον μου κι εγώ τόν άκούσω, θά καταλάβω ποιό είναι τό σφάλμα μου, για τό όποιο μέ κατηγορεί, και θά διορθωθώ". Ο μέγας άββās καταδικάζει άμέσως τόν σκεπτόμενο έτσι, τόν θέλει μάλιστα δαιμονοκίνητο. Άν έχει πράγματι διάθεση διορθώσεως, άς μετανοήσει όταν του ύποδείξουν τό λάθος του κι άς μήν αυξάνει και δικαιολογεί έτσι τήν περιεργειά του.

Περί φιλαρχίας

Τό τρίτο πάθος είναι τής φοβεράς φιλαρχίας, ή όποία άγγέλους γκρέμισε από τόν ουρανό, κατοίκους του παραδείσου τούς άπομάκρυνε από αυτόν χαιρέκακα,

σοφούς τούς έκανε άσοφους, άκόμη και μικρούς ξεγελά πώς θά τούς κάνει μεγάλους.

Ο φίλαρχος είναι μανιώδης, άρρωστος, επικίνδυνος, ασύνετος και άνυπόμονος. Η φιλαρχία διαφοροποιεί τήν συμπεριφορά μας προς τόν πλησίον. Τόν βλέπουμε ως σκαλοπάτι για νά πατήσουμε πάνω του και ν' άνεβοϋμε. Τόν μετατρέπουμε δηλ. σέ πρᾶγμα ή εργαλείο για νά τόν χρησιμοποιήσουμε κατά τίς άνάγκες μας. Η αληθινή όμως σχέση του ανθρώπου δέν ύπάρχει στήν εκμετάλλευση, τήν εξαπάτηση και τή συνδιαλλαγή, αλλά στήν ιερότητα τής προσφοράς και τής διακονίας.

Μās βλέπτει ή δίψα, έμās τούς ανθρώπους, νά κυριαρχήσουμε στους άλλους. Γι' αυτό γίνεται ή προσευχή νά μās άπελευθερώσει ό Κύριος από τό πνεϋμα τής φιλαρχίας, ένα πνεϋμα δαιμονικό, πού κυριαρχεί σέ όλους μας λίγο-πολύ. Και όπου τό πνεϋμα αυτό τής φιλαρχίας εκεί φεύγει τό πνεϋμα τής ταπεινώσεως του Κυρίου, και τό πνεϋμα τής διακονίας και τό πνεϋμα πραγματικής αγάπης του Θεού. Άν ό Θεός δέν είναι ό Κύριος και Δεσπότης τής ζωής μας, τότε τό εγώ μας γίνεται ό κύριος και δεσπότης μας, γίνεται τό άπόλυτο κέντρο του κόσμου και αρχίζουμε νά εκτιμούμε κάθε τί μέ βάση τίς δικές μας άνάγκες, τίς δικές μας ιδέες, τίς δικές μας επιθυμίες και τίς δικές μας κρίσεις.

Περί άργολογίας

Άν ή άργία και ή περιεργεια μās οδηγούν στήν πνευματική καταστροφή, ή φιλαρχία και ή άργολογία ολοκληρώνουν τό έργο τής καταστροφής μέ τήν πνευματική δολοφονία τών αδελφών μας. Ο λόγος του ανθρώπου είναι άνεκτίμητο δώρο και αξίζει τόσο, ώστε νά μās ζητείται άπολογία για τήν χρήση του κατά τήν ήμέρα τής κρίσεως. Είναι κρίμα νά χρησιμοποιούμε τό δώρο αυτό τής θειικής άρχοντιās και καταγωγής μας άπερίσκεπτα. Τόν χρυσό αυτό συνδετικό κρίκο μεταξύ τών ανθρώπων, τήν γλώσσα, νά τόν αφήνουμε επιδέξια χαλαρό, ήθελημένα έλατωματικό, έξυπνα παραποιημένο, τεχνηέντως άπατηλό και άναιδώς ψεύτικο. Οί όποιοι λόγοι μένουν πάντα στή μνήμη τών ανθρώπων. Τούς έπεξεργάζονται σέ ώρες ήσυχίας για νά λυπούνται ή νά χαίρονται αναλόγως. Πόσο προσεκτικοί όφείλουμε νά είμαστε στίς εκφράσεις μας, και περισσότερο στους χαρακτηρισμούς και τίς κρίσεις μας.

Η μανιώδης σκανδαλωθηρία, ή έπαίσχυντη συκοφαντία και ή θεομίσητη κατηγορία αρχίζουν πάντα από τήν φλυαρία τής περιττολογίας. Ο όσ. Ιωάννης τής Κλίμακος τήν πολυλογία χαρακτηρίζει ως θρόνο τής ματαιοδοξίας, σημάδι άγνωσίας, είσοδο στήν κατάκριση, οδηγό στήν άνοησία, πρόξενο του ψεύδους, διάλυση τής πνευματικής εύφορίας τής προσευχής. Ο

ἄγ. Νικόδημος ὁ ἅγιορείτης, στὸν ἴδιο τόνο, συνεχίζει ὀνομάζοντάς την ὡς ψυχρότητα τῆς εὐλαβοῦς θερμότητος.

Ὁ ἄββᾶς Δωρόθεος κάνει μιὰ ἀξιόλογη παρατήρηση: "πολλές φορές συζητᾶμε ἀπὸ μιὰ διάθεση ἀργολογίας. Κάτι θὰ πούμε, ἴσως χωρὶς νὰ τὸ θέλουμε, θὰ μᾶς ξεφύγει, καὶ θὰ λυπήσουμε τὸν ἀδελφὸ μας. Ἐνῶ ὅταν μιᾶ κανεὶς μετρημένα πρὸς ὠφέλεια τοῦ ἄλλου καὶ μὲ γνήσια ἀγαπητικὴ διάθεση, δὲν θὰ ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς νὰ ταραχθεῖ ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς λόγους μας". Καὶ συνεχίζει: "ὅπως ἀκριβῶς νηστεύουμε ἀπὸ τροφές, ἔτσι νὰ νηστεύει καὶ ἡ γλῶσσα μας καὶ νὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν καταλαλιά, τὸ ψέμα, τὴν ἀργολογία, καὶ γενικὰ κάθε ἁμαρτία πού γίνεται μὲ τὴν γλῶσσα". Ὁ ἄββᾶς Σισῶης ἐπὶ τριάντα ὀλόκληρα χρόνια ἐπανελάμβανε στὴν προσευχὴ του: "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σκέπασόν με ἀπὸ τῶν πτωμάτων τῆς γλώσσης μου".

Ἡ ἀργία σκοτώνει τὴ συνείδηση ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ· ἡ περιέργεια σκοτώνει τὴν συνείδηση ἀπέναντι στὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦμε γιὰ τὴν καταστροφή μας καὶ ὄχι γιὰ τὴν σωτηρία μας· ἡ φιλαρχία, ἡ ὁποία δὲν ὑπολογίζει τὸν ἄνθρωπο, σκοτώνει τὴν συνείδηση ἔναντι τοῦ πλησίον καὶ ἡ ἀργολογία σκοτώνει τὴ συνείδηση ἀπέναντι στὸν ἑαυτό μας μὲ τὴν σπατάλη τοῦ θεϊκοῦ λόγου.

Νὰ γιατί ἀπὸ τὰ τριακόσια πάθη πού ἀναφέρει ὁ ὄσιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνός στὴν φιλοκαλία, ὁ ὄσιος Ἐφραίμ ἐπέλεξε μόνο αὐτὰ τὰ τέσσερα. Γιατί ἔχουν τὴ δύναμη ὥστε εὐκολὰ νὰ νεκρῶνουν τὴν ψυχὴ χωρὶς νὰ τὸ ὑποψιαζόμαστε.

Ἡ συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητάς μας

"Οὐ γέγονεν ἐν τῷ βίῳ ἁμάρτημα, οὐδὲ πρᾶξις, οὐδὲ κακία, ἣν ἐγὼ Σωτῆρ οὐκ ἐπλημέμησα κατὰ νοῦν καὶ λόγον καὶ προαίρεσιν, καὶ θέσει, καὶ γνώμη, καὶ πράξει ἐξαμαρτήσας, ὡς ἄλλος οὐδεὶς πώποτε".

Σέ πολλά λειτουργικά κείμενα τῆς Ἐκκλησίας μας συναντοῦμε τροπάρια μὲ τὸ νόημα τοῦ τροπαρίου αὐτοῦ τοῦ Μ. Κανόνος. Πολλά τροπάρια παρουσιάζουν τὸν προσευχόμενο ἄνθρωπο νὰ ὁμολογῇ ἢ νὰ παραδέχεται μιὰν ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἁμαρτωλότητα.

Απὸ πολλές διηγήσεις Γεροντικῶν καὶ βίους Ἁγίων γνωρίζουμε ὅτι πολλοὶ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, μὲ μεγάλη ἰστορία σκληρῶν ἀσκήσεων καὶ πνευματικῶν ἀγώνων, αἰσθάνοντο ἁμαρτωλοὶ ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν κρίσιμη στιγμή τῆς ἐξόδου τους, λίγο πρὶν τὴν κοίμησή τους, πού ἦταν ἀπόδειξη τῆς μεγάλης τους ἀγιότητας καὶ τῆς εὐαρεστήσεώς τους στό Θεό.

Ἡ συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητάς μ' ἓνα τρόπο ἀπόλυτο εἶναι ἴσως τὸ συγκλονιστικότερο χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς τοῦ αὐθεντικοῦ ἁγίου ἀνθρώπου. Καὶ ὅπωςδήποτε ὅταν καθρεπτιζόμαστε στό

συγκλονισμό πού προκαλεῖ ἡ συναίσθηση μιᾶς μοναδικῆς καὶ ἀπόλυτης ἁμαρτωλότητος, δεχόμεστε ἰσχυρὸ νυγμὸ στό βάθος τῆς αὐτογνωσίας μας. Πῶς ἀντιδρούμε ὁμως στό νυγμὸ αὐτό; Ὅταν ἐμεῖς διαβάζουμε ἢ ἀκοῦμε τὰ τροπάρια πού ἐκφράζουν τὴ συναίσθηση μιᾶς ἀπόλυτης ἁμαρτωλότητος, σκεπτόμαστε ἴσως, ὅτι δὲν μᾶς ἀφοροῦν. Γιατί οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας δὲν μᾶς δίνουν μιὰ τόσο ἀπελπιστικὴ εἰκόνα. Δὲν μπορούμε νὰ δεχθοῦμε, ὅτι εἴμαστε οἱ μόνοι ἁμαρτωλοὶ μ' ἓνα τρόπο ἀπόλυτο. Συγχρόνως ὁμως σκεπτόμαστε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφοροῦν καὶ τὸν ἅγιο ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ πού συνέθεσε ἓνα τόσο ἀπελπιστικὸ τροπάριο, πού βεβαιώνει μιὰ τόσο ἀπόλυτη ἁμαρτωλότητα. Ποῦ βρίσκεται λοιπὸν ἡ ἀλήθεια; Τὰ τροπάρια μὲ τὴν ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητος εἶναι αὐθεντικά ἀπὸ πλευρᾶς ὑπαρξιακῆς λειτουργικότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἢ εἶναι ὑπερβολές, προσφερόμενες γιὰ σκοποὺς παιδαγωγούς; Τὸ ἐρώτημα αὐτό προκαλεῖ τὴν αὐτογνωσία μας καὶ κεντρίζει τὴν χριστιανικὴ μας συνείδηση σάν ἀγκάθι, πού προκαλεῖ πόνο. Τὴ λύση στό ἐρώτημα αὐτό τὴ δίδει ἡ κατασκευτικὴ εὐχή τοῦ Ὁσίου Ἐφραίμ.

"Ναί, Κύριε, Βασιλεῦ, δώρησαί μοι τοῦ ὄραν τὰ ἐμὰ πταίσματα".

Ἡ ἀγιοπνευματικὴ αὐτὴ εὐχή βεβαιώνει ἔγκυρα, ὅτι ἡ πραγματικὴ θεὰ τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ γενικῶς τῆς ἁμαρτωλῆς φύσεώς μας, μόνο ὡς δωρεὰ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νὰ νοηθῇ. Ἀπὸ μόνος του ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ γνωρίζει τὸν ἁμαρτωλὸ ἑαυτό του σέ ὅλες τίς διαστάσεις καὶ στοὺς κρυφοὺς καὶ πολυδύναμους μηχανισμοὺς του. Ἀπὸ μόνος του ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκτήσει αὐθεντικὴ αὐτογνωσία, σωστὴ καὶ ὀλοκληρωμένη γνώση τοῦ ἑαυτοῦ του. Γι' αὐτὸ παρακαλοῦμε τὸν Θεὸ νὰ μᾶς ἐνισχύει νὰ εἰσερχόμεθα στὴν καρδιά μας, λέγει ὁ ἅγιος Φιλόθεος ὁ Σιναΐτης: "Μέ τὴ χάρις τοῦ Θεοῦ εἰσελθε στὴν καρδιά σου, ἐκεῖ ὁ Θεός, ἐκεῖ οἱ Ἄγγελοι, ἐκεῖ ἡ ζωὴ καὶ ἡ βασιλεία".

Ἐνα βασικὸ στάδιο, τὸ ὁποῖο προηγεῖται ἀπὸ τὴ μετάνοια, λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, εἶναι ἡ ἐπίγνωση καὶ ἡ συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητός μας, "ἥτις μεγάλῃ ἐστὶ πρὸς ἰλασμόν ἀφορμὴ". Ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ἔλθει σέ μετάνοια, φθάνει προηγουμένως σέ ἐπίγνωση τῶν "οἰκείων πλημμελημάτων" καὶ μεταμελεῖται μπροστὰ στόν Θεό, στόν ὁποῖο καταφεύγει μὲ συντρετριμμένη καρδιά ἀφήνει τὸν ἑαυτό του στό πέλαγος τῆς εὐσπλαχνίας Ἐκείνου καὶ πιστεύει, ὅπως ὁ ἄσωτος, ὅτι εἶναι ἀνάξιος νὰ ἐλεηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ ὀνομάζεται υἱὸς του.

Οἱ πατερικὲς αὐτές ἐμπειρικὲς ἀληθινοὶ καταδεικνύουν ὅτι ὡς ἄνθρωποι ὀφείλουμε νὰ ἐγκαταλείψουμε κάποια αὐτονόητα πράγματα ἂν ἐπιθυμοῦμε εὐλικρινὰ νὰ

προκόψουμε στην πνευματική ζωή. Όλοι λέμε ότι γνωρίζουμε τον έαυτό μας. Ποιός στ' αλήθεια τον γνωρίζει ειλικρινά. Όλοι ομολογούμε ότι μετανοούμε; Ποιός από εμάς είναι έτοιμος να συντριφεί τό αυτονόητο της μετάνοιας; Η ιστορία της ζωής, ή καθημερινότητα, ή άλλοτριώση του μυστηρίου της μετάνοιας και εξομολογήσεως αποδεικνύουν ότι δεν είμαστε πολύ ώριμοι να δεχθούμε αυτές τις αλήθειες ή τουλάχιστον ποτέ δεν τις έχουμε σκεφθεί και τις αγνοούμε. Ο χώρος της ευαγγελικής ζωής της Εκκλησίας στό θέμα αυτό διακρίνεται για τή σκληρότητά του. Ό,τι γίνεται μέσα σ' αυτόν τον χώρο της ψυχής μας, σάν προσπάθεια να μάθουμε τον ίδιο μας τον έαυτό, συνδέεται άμεσα μέ δάκρυα, μέ πόνο και μέ αίμα ψυχής. Ο πνευματικός αγωνιστής δεν είναι ένας ελεύθερος άνθρωπος πού μάχεται μέ έξωτερικούς έχθρους. Είναι πρώτα-πρώτα ένας άνθρωπος άγκαλιασμένος μέ τόν αδελφό του, τόν παλαιό άνθρωπο. Έχει μέσα του τόν έχθρό. Γι' αυτό πρέπει να παλεύει μέ τόν έαυτό του. "Άπαιτεί σε γάρ ό Κύριος, ίνα όργισθής σεαυτῶ, και μάχην ποιήσης μετά του νοός σου...". Ο ίδιος ό Κύριος αξιώνει να γίνει ό άνθρωπος έχθρός του έαυτού του.

Η μάχαιρα της προσευχής

Μέσα σ' αυτή τήν συμπλοκή εκείνο πού μπορεί να βοηθήσει στην αυθεντική ξεκαθάριση είναι τό μαχαίρι της προσευχής. Βέβαια στόν δικό μας άδόκιμο νου αυτή ή φράση φαίνεται περίεργη και γιατί όχι άκατανόητη. Γιατί έμεις οί χριστιανοί έχουμε σχηματισμένη μέσα μας παράσταση της έννοιας της προσευχής. Έτσι τήν προσευχή τήν καταλαβαίνουμε σάν μιά ήρεμη ψυχική και πνευματική λειτουργία. Σάν μιά κίνηση της ψυχής πού εκφράζεται μέσα στό χώρο της σιωπής, της περισυλλογής και της ήσυχίας. Και άναμφίβολα είναι και αυτή μιά όψη της λειτουργίας της προσευχής. Στην ευαγγελική όμως έκδοχή ή προσευχή είναι πράγματι ή μάχαιρα. Μιά πνευματική λειτουργία μέ ασύλληπτη δραστικότητα. Η προσευχή είναι τό όργανο του έσωτερικού διαλόγου πού ξεχωρίζει και δίνει τήν δυνατότητα στόν άνθρωπο να σταθί μπροστά στόν έαυτό του. Στόν αυθεντικό και γνήσιο έαυτό του. Βλέπετε τέτοιοι προβληματισμοί δεν άπασχολούν συνήθως τόν χριστιανό άνθρωπο μέ τήν "δεδομένη" πνευματικότητα. Διότι θεωρεί κάποια πράγματα αυτονόητα. Όσο πιά αυτονόητα όμως τά θεωρεί, τόσο πιά μακριά βρίσκεται από τήν αλήθεια. Οί περισσότεροι άνθρωποι, πού στερούμεθα της δυνατότητας μιās αυθεντικής αυτογνωσίας (όπως οί άγιοι), δημιουργούμε στή φαντασία μας μιά εικόνα για τόν έαυτό μας όπως τή θέλουμε, ή ακριβέστερα νομίζουμε πώς τή θέλουμε. Κλείνουμε τά μάτια

μπροστά στις άτέλειες και άδυναμίες του έαυτού μας (τόν δικαιολογούμε, κάτι πού δεν κάνουμε πολύ τακτικά για τόν άλλον) και μένουμε προσκολλημένοι σε μιά εικόνα του έαυτού μας πού είναι επιθυμητή. Η ταύτιση μας μέ τήν επιθυμητή εικόνα είναι πηγή φαντασιώσεων και ψευδαισθήσεων στό χώρο της ύπαρξεως.

Τό καυτό πρόβλημα λοιπόν είναι τό τί είμαι και τό ποιός είμαι. Και για να άντέξω στις άπαντήσεις αυτές πού προκαλούν πόνο και απόρριψη του έαυτού μου χρειάζονται άπαραίτητα οί πνευματικές προϋποθέσεις. Δυστυχώς, πολλές φορές ή αυτογνωσία μας είναι μιά άθεράπευτη πλάνη. Γι' αυτό τούτη τήν περίοδο επαναλαμβάνουμε μαζί μέ τόν άγιο Έφραίμ, μαζί μέ τούς αδελφούς μας τήν ευχή "Ναί Κύριε βασιλεϋ δώρησαι μοι του όραν τά εμά πταίσματα...". Πράγματι. Όσο κι αν είμαστε προχωρημένοι στην πνευματική ζωή, ποτέ δεν μπορούμε να εμπιστευόμαστε τόν έαυτό μας στην κρίση του έαυτού μας. Άκόμη και στό χώρο της πνευματικής ζωής παρεισφρύει ό "άνθρώπινος κακός δαίμων" της πλάνης και της άπάτης· ό παλαιός άνθρωπος. Γι' αυτό ή ευχή του Όσίου Έφραίμ είναι πράγματι νυγμός ισχυρός στην θρησκευόμενη συνείδηση.

Η σωστική αυτογνωσία είναι δωρεά της Χάριτος του Θεού. Γι' αυτό επίσης κατ' επέκταση: τό να αισθάνεσαι άμαρτωλός στις πραγματικές διαστάσεις της άμαρτωλής φύσεώς σου, είναι χάρισμα του Θεού, ενέργεια του Αγίου Πνεύματος.

Στήν ίκεσία "Κύριε Βασιλεϋ...." μιά μόνη άγιοπνευματική άπάντηση ύπάρχει: "Ημαρτον σοι μόνος έγώ, ήμαρτον ύπέρ πάντας, Χριστέ Σωτήρ, μή υπερίδης με".

Η όδός της καλής άλλοιώσεως

Η μόνη διέξοδος από τήν αιχμαλωσία των παθών είναι ή εκκλησιαστική ζωή και πράξη. Διά των μυστηρίων της Εκκλησίας, της Χάριτος του Θεού και της άσκήσεως των άρετών επιτυγχάνεται ή άνάπλαση, ή καλή άλλοίωσις, ή μεταμόρφωση του ανθρώπου. Σώφρονα, ταπεινά, ύπομονετικά και άγαπητικά άς πορευθούμε στή μυστηριακή Χάρη της Εκκλησίας, ζώντας άπλά, σάν τό παιδί στά χέρια του Πατέρα του. Η εμπιστοσύνη στό Θεό μέσα στην άδυναμία μας είναι μιά συνεχής προσευχή μέ θετικά άποτελέσματα και πολλές εύλογίες.

Προχωρώντας και αγωνιζόμενοι άς συνειδητοποιήσουμε τήν άμαρτωλότητά μας, τίς πραγματικές διαστάσεις της άμαρτωλής φύσεώς μας, διότι για να γίνουμε Χριστός πρέπει να γνωρίσουμε τόν Αδάμ πού εύρίσκεται μέσα μας.